

ADRAN 3: CYWIRDEB

3.1 Cyflwyniad

3.2 Egwyddorion

3.3 Atgyfeiriadau Gorfodol

3.4 Canllawiau

- Casglu Deunydd
- Cywirdeb mewn Cynnwys Byw
- Gohebu ar Ystadegau a Risg
- Cynnwys a Gynhyrchir gan Ddefnyddwyr, Cyfryngau Cymdeithasol a Deunydd Ar-lein Arall
- Deunydd gan Drydydd Partïon gan gynnwys Cyhoeddi Newyddion Fideo a Sain
- Gwneud Nodiadau
- Osgoi Camarwain Cynulleidfaoedd
- Cynnwys y mae Amgylchiadau sy'n Newid yn Effeithio arno
- Cywiro Camgymeriadau
- Cywirdeb a'r Gwledydd

3.1 CYFLWYNIAD

Mae'r BBC wedi ymrwymo i sicrhau cywirdeb dyladwy yn ei holl allbwn. Mae'r ymrwymiad hwn yn hanfodol i'w enw da ac i sicrhau ymddiriedaeth cynulleidfaoedd. Ystyr y term 'dyladwy' yw bod rhaid i'r cywirdeb fod yn ddigonol ac yn briodol i'r allbwn, gan ystyried pwnc a natur y cynnwys, disgwyliad tebygol y gynulleidfa ac unrhyw wybodaeth ychwanegol a ddarparwyd gan y BBC a allai ddylanwadu ar y disgwyliad hwnnw¹.

Ni fydd y cywirdeb dyladwy sy'n ofynnol mewn drama, adloniant neu gomedi, er enghraifft, fel arfer yr un fath â hynny a geir yn y rhan fwyaf o gynnwys ffeithiol. Gall y gofynion amrywio o fewn genre hyd yn oed, felly gall y cywirdeb dyladwy sy'n ofynnol mewn cynnwys ffeithiol fod yn wahanol yn ôl a yw, er enghraifft, yn adloniant ffeithiol, yn rhaglen ddogfen hanesyddol, yn faterion cyfoes neu'n newyddion².

3.2 EGWYDDORION

3.2.1 Mae'n rhaid i'r BBC wneud popeth yn ei allu i sicrhau cywirdeb yn ei holl allbwn.

3.2.2 Rhaid i holl allbwn y BBC, fel y bo'n briodol i'w bwnc a'i natur, fod wedi'i seilio ar ffynonellau da a thystiolaeth gadarn sydd wedi'i chadarnhau lle bo

¹ Yr adran o God Darlledu Ofcom sy'n ymwneud â hyn yw 5: Didueddrwydd Dyladwy a Chywirdeb Dyladwy a Rhoi Amlygrwydd Gormodol i Farnau a Safbwyntiau

² Mae'r Cytundeb Fframwaith sydd gyda Siarter y BBC yn mynnu bod y BBC yn dilyn gofynion cywirdeb y Cod Darlledu o ran cywirdeb; fodd bynnag, drwy gymhwyso'r gofyniad am 'gywirdeb dyladwy' at ein holl allbwn, mae'r BBC yn rhagori ar y gofyniad hwnnw

modd. Dylai gwneuthurwyr cynnwys fod yn onest ac yn agored ynghylch beth nad ydynt yn ei wybod ac osgoi dyfalu di-sail. Fel arfer dylid priodoli honiadau, cyhuddiadau, ffeithiau perthnasol a mathau eraill o gynnwys na ellir eu cadarnhau i'w ffynonellau.

3.2.3 Rhaid i'r BBC beidio â chamarwain ei gynulleidfaoedd yn fwriadol ac yn sylweddol. Ni ddylai gwneuthurwyr cynnyrch ystumio ffeithiau hysbys, cyflwyno deunydd a ddyfeisiwyd fel pe bai'n ffaith na thanseilio ymddiriedaeth cynulleidfaoedd yng nghynnwys y BBC fel arall.

3.2.4 Fel arfer, dylid cydnabod a chywiro gwallau ffeithiol difrifol yn gyflym, yn glir ac yn briodol.

3.2.5 Mewn cynnwys newyddion a materion cyfoes, mae sicrhau cywirdeb dyladwy yn bwysicach na chyflymder.

3.3 ATGYFEIRIADAU GORFODOL – rhaid eu hatgyfeirio ymlaen llaw

Mae pob atgyfeiriad gorfodol yn rhan hanfodol o broses olygyddol a sicrhau cydymffurfiaeth y BBC a rhaid cadw atynt.

Atgyfeirio i'r Cyfarwyddwr Polisi a Safonau Golygyddol

3.3.1 Os bydd unrhyw gynig i ddibynnu ar un ffynhonnell ddienw sy'n gwneud honiad difrifol neu i ganiatáu i gyfrannwr pwysig sy'n gwneud honiad difrifol aros yn ddienw, rhaid ei atgyfeirio i'r Cyfarwyddwr Polisi a Safonau Golygyddol a'r tîm Cyngor Cyfreithiol Rhaglenni.

(Gweler 3.4.21)

Atgyfeiriadau Eraill

3.3.2 Os bydd cynhyrchwyr cynnwys yn meddwl eu bod wedi darlledu rhywbeth anghywir sy'n ddifenwol, rhaid ymgynghori â'r tîm Cyngor Cyfreithiol Rhaglenni.

(Gweler 3.4.34)

3.3.3 Dylai unrhyw gynhyrchwyr cynnwys sy'n bwriadu cynhyrchu rhaglenni am Ogledd Iwerddon neu brosiectau sylweddol sy'n ymwneud â Gweriniaeth Iwerddon roi gwybod i Gyfarwyddwr Gogledd Iwerddon am eu cynigion yn gynnar. Yn yr un modd, dylai cynhyrchwyr cynnwys sy'n creu deunydd sy'n ymdrin â materion neu themâu o bwys cenedlaethol neu ranbarthol am Gymru, Lloegr a'r Alban nad ydynt wedi'u lleoli yn y wlad dan sylw roi gwybod i gyfarwyddwr y wlad honno.

(Gweler 3.4.37)

3.3.4 Rhaid i uwch-olygydd fod yn gyfrifol ac yn atebol am oruchwylio'r gwaith o ddefnyddio a pharhau i ddefnyddio unrhyw Ddeallusrwydd Artiffisial (AI). Dylai ofyn am gyngor gan y tîm Polisi Golygyddol, a all ymgynghori â'r Grŵp Cynghori ar Risg Deallusrwydd Artiffisial, cyn gwneud unrhyw benderfyniad i ddefnyddio'r deallusrwydd artiffisial.

Dylai uwch-olygydd, sy'n gyfrifol am gydymffurfio o fewn y tîm cynhyrchu, fod yn gyfrifol ac yn atebol am ddefnydd cwmnïau cynhyrchu annibynnol o ddeallusrwydd artiffisial.

(Gweler 3.4.27)

3.4 CANLLAWIAU

Casglu Deunydd

3.4.1 Nid mater o gael ffeithiau'n gywir yn unig yw cywirdeb. Efallai y bydd angen pwyso a mesur unrhyw farn berthnasol yn ogystal â ffeithiau a'u hystyried er mwyn cael y gwirionedd.

Lle bo'n briodol i'r allbwn a phryd bynnag y bo modd, dylai gwneuthurwyr cynnwys:

- gasglu gwybodaeth o ffynonellau uniongyrchol
- gwirio ffeithiau ac ystadegau, gan nodi cafeatau a chyfyngiadau o bwys
- dilysu tystiolaeth ddogfennol a deunydd digidol
- cael tystiolaeth i ategu honiadau a chyhuddiadau a wneir gan gyfranwyr
- pwyso a mesur a dehongli honiadau, a'u rhoi yn eu cyd-destun, gan gynnwys honiadau ystadegol.

(Gweler y canllawiau: Gohebu ar Ystadegau; ac Ymchwiliadau)

3.4.2 Mewn cynnwys newyddion a materion cyfoes, mae sicrhau cywirdeb dyladwy yn bwysicach na chyflymder.

3.4.3 Dylai cynhyrchwyr cynnwys geisio bod yn dyst i ddigwyddiadau a chasglu gwybodaeth o lygad y ffynnon. Lle nad yw hyn yn bosibl, dylid siarad â ffynonellau uniongyrchol ac, os yw'n ymarferol, cadarnhau'r dystiolaeth.

(Gweler 3.4.20-3.4.23)

3.4.4 Dylai cynhyrchwyr cynnwys fod yn gyndyn i ddibynnu ar un ffynhonnell. Os ydynt yn dibynnu ar un ffynhonnell, dylai fod yn ffynhonnell gredadwy, ac mae ffynhonnell wedi'i henwi sy'n siarad ar goedd yn well bob amser.

(Gweler 3.4.20-3.4.23)

3.4.5 Lle bynnag y bo'n ymarferol, dylid recordio cyfweiliadau ymchwil gyda ffynonellau sy'n gwneud honiadau difrifol. Mewn amgylchiadau lle byddai recordio'n gallu llyffetheirio'r ffynhonnell, dylid gwneud nodiadau llawn ar y pryd os oes modd neu, os na ellir gwneud hynny, mor fuan â phosibl wedyn.

(Gweler 3.4.15)

(Gweler Adran 7 Preifatrwydd: 7.4.30)

3.4.6 Rhaid gwirio a dilysu gwybodaeth, dogfennau, ffeithiau a deunydd digidol er mwyn sicrhau cywirdeb dyladwy. Os nad yw cynhyrchwyr cynnwys wedi gallu dilysu deunydd, dylent ddweud hynny fel arfer a phriodoli'r wybodaeth i'w ffynhonnell.

Cywirdeb mewn Cynnwys Byw

3.4.7 Mae sicrhau cywirdeb dyladwy mewn cynnwys byw yn gallu bod yn her, gan mai'n bosibl na fydd fawr o gyfle i wirio honiadau ffeithiol. Os oes modd, ac yn arbennig os yw mater yn un dadleuol, dylid nodi risgiau ymlaen llaw a chymryd camau i'w lliniaru. Mae'n bosibl y bydd hyn yn cynnwys paratoi'n briodol drwy sicrhau bod digon o her yn y cynnwys ac y rhoddir cyd-destun digonol iddo; neu drwy wneud yn siŵr bod cyfranwyr eraill yn gallu darparu her ychwanegol. Os bydd unrhyw anghywirdeb sylweddol yn codi, dylid ei gywiro'n gyflym.

(Gweler Adran 2 Didueddrwydd: 2.4.5-2.4.10)

(Gweler y canllawiau: Allbwn Byw)

Gohebu ar Ystadegau a Risg

3.4.8 Dylid defnyddio'r un sgeptigaeth a ddefnyddir wrth gasglu gwybodaeth wrth ystyried ystadegau a niferoedd ac ni ddylid o reidrwydd eu cymryd ar yr olwg gyntaf. Pan fydd allbwn yn cynnwys ystadegau, dylid rhoi esboniad clir o'r niferoedd, eu rhoi mewn cyd-destun, eu pwysoli, eu dehongli a, lle bo hynny'n briodol, eu herio. Dylid eu cyflwyno'n glir a'u priodoli. Rhaid i'r ystadegau fod yn gywir a chael eu gwirio pan fo angen, a rhaid egluro cafeatau a chyfyngiadau pwysig. Dylid defnyddio amrywiaeth o dystiolaeth i roi honiadau ystadegol yn eu cyd-destun a helpu cynulleidfaoedd i farnu am eu harwyddocâd a'u pwysigrwydd. Lle gwneir honiadau anghywir neu gamarweiniol, dylid eu herio.

3.4.9 Mae gohebu ar risg yn gallu dylanwadu ar ganfyddiad y cyhoedd o'r risg honno, er enghraifft yng nghyswllt straeon am droseddu neu straeon am yr economi, y tywydd neu'r hinsawdd. Dylai gwneuthurwyr cynnwys osgoi peri pryder diangen i'n cynulleidfaoedd a rhoi adroddiadau yn eu cyd-destun er mwyn

egluro graddfa'r risg. Mae hyn yn arbennig o wir yng nghyswllt gohebu ar straeon iechyd a allai beri i unigolion newid eu hymddygiad mewn ffyrdd a allai fod yn niweidiol. Dylid ystyried effaith emosiynol lluniau a thystiolaeth bersonol, yn enwedig ar y canfyddiadau o risg.

(Gweler Adran 8 - Troseddu ac Ymddygiad Gwrthgymdeithasol: 8.4.10)

(Gweler y canllawiau: Gohebu ar Ystadegau)

Cynnwys a Gynhyrchir gan Ddefnyddwyr, Cyfryngau Cymdeithasol a Deunydd Ar-lein arall

3.4.10 Ni ddylid tybio bod deunydd a gynhyrchir gan ddefnyddwyr yn gywir; efallai y bydd angen ei ddilysu a dylid ei nodi'n glir bob amser. Rhaid bod yn ofalus gyda chynnwys a allai fod wedi cael ei ddarparu gan unrhyw un sydd â buddiant personol, yn hytrach na rhywun diduedd a oedd yn digwydd bod yn bresennol. Efallai na fydd cynnwys a gynhyrchir gan ddefnyddwyr yn rhoi darlun cyflawn.

(Gweler y canllawiau: Cyfraniadau a Gynhyrchir gan Ddefnyddwyr)

3.4.11 Hyd yn oed os yw ffynonellau gwybodaeth ar y rhyngwrdd yn ymddangos yn ddibynadwy, mae'n bosibl na fyddant yn gywir nac yn gyflawn bob amser. Mae'n bosibl y bydd angen gwirio pwy sy'n rhedeg y wefan neu gael cadarnhad gan unigolyn neu sefydliad fod y deunydd yn ddilys.

(Gweler y canllawiau: Ymchwil ar y Rhyngwrdd)

3.4.12 Rhaid gwahaniaethu rhwng ffeithiau a sibrydion, yn enwedig ar gyfryngau cymdeithasol – ond nid yno'n unig o bell ffordd – lle mae'n bosibl y bydd camwybodaeth a thwyllwybodaeth wedi'u defnyddio'n fwriadol. Gall gwallau neu sibrydion ledaenu'n gyflym ac yn aml iawn, ni fydd cywiriadau'n denu'r un sylw â'r stori wreiddiol.

Mae'n bosibl y bydd angen craffu'n fwy manwl os yw deunydd o wefan ar y cyfryngau cymdeithasol neu ffynhonnell arall ar y Rhyngwrdd yn cael ei ddefnyddio i gadarnhau ffaith. Dylid priodoli deunydd nad yw cynhyrchwyr cynnwys wedi'i gasglu eu hunain i'w ffynhonnell.

Deunydd gan Drydydd Partion gan gynnwys Cyhoeddi Newyddion Fideo a Sain

3.4.13 Mae angen arfer gofal priodol wrth drin deunydd sydd wedi'i ddarparu gan drydydd parti, gan gynnwys darparwyr newyddion, drwy ystyried dibynadwyedd y ffynhonnell.

Fel arfer, dim ond adroddiadau asiantaeth gan asiantaethau newyddion sy'n ffynonellau dibynadwy neu rai y gall un o'u gohebwyr eu cadarnhau y dylai'r BBC ddibynnu arnynt.

Yr unig ddeunydd a ddarparwyd gan drydydd partïon y dylem eu defnyddio yw'r rheini sydd o ffynonellau credadwy a dibynadwy.

Dylai unrhyw gydnabyddiaeth neu briodoli sy'n ymwneud â defnyddio deunydd gan drydydd parti sy'n cael ei chynnwys fod yn unol â chanllawiau priodol y BBC ar gydnabyddiaeth.

(Gweler Adran 12 - Rhyfel, Terfysgaeth a Thrais Eithafol, Trychineb ac Anhrefn: 12.4.1-12.4.4 a 12.4.19)

(Gweler y canllawiau: Cydnabod a Labelu Perthnasoedd Allanol)

3.4.14 Dylai gwneuthurwyr cynnwys fod yn gyndyn i ddefnyddio datganiadau newyddion fideo a sain neu ddeunydd arall gan gynnwys nodiadau llais a ddarperir gan bartïon allanol a allai fod â buddiannau personol. Mae hyn yn cynnwys deunydd gan gwmnïau, gwasanaethau brys, asiantaethau'r llywodraeth, grwpiau buddiant, clybiau chwaraeon, ymgyrchwyr, elusennau neu fudiadau neu unigolion eraill sy'n chwilio am lwyfan. Gellir ei gynnig yn aml er mwyn osgoi'r craffu sy'n digwydd mewn cyfweiliad a gallai fod yn anghywir. Er y gall y sefydliad sy'n darparu'r deunydd honni ei fod wedi cael ei gynhyrchu'n wrthrychol, ni all y BBC warantu o dan ba amgylchiadau y cafodd y deunydd ei gynhyrchu na'r safonau golygyddol a ddefnyddiwyd.

Fel arfer, ni ddylid defnyddio deunydd o'r fath oni bai nad yw gwneuthurwyr cynnwys yn gallu ei gasglu eu hunain a bod cyfiawnhad golygyddol dros ei ddefnyddio.

Dylid labelu'n glir unrhyw ddefnydd a wneir o ddatganiadau newyddion fideo a sain, neu ddeunydd arall a gyflenwyd gan bartïon allanol. Rhaid nodi pwysedd ddarparodd y datganiad ac mae'n rhaid rhoi esboniad o ran yr amodau perthnasol pan gafodd ei gynhyrchu.

(Gweler y canllawiau: Datganiadau Newyddion Fideo a Chlywedol)

(Gweler Adran 2 Didueddrwydd: 2.4.18)

Gwneud Nodiadau

3.4.15 Rhaid gwneud nodiadau cywir a dibynadwy, ar y pryd os oes modd, o bob ymchwil o bwys a gwybodaeth berthnasol arall. Rhaid cadw cofnodion o ymchwil, gan gynnwys dogfennau, nodiadau cefndir, negeseuon e-bost ac unrhyw ohebiaeth ysgrifenedig arall, yn ogystal â negeseuon a gwybodaeth sy'n cael eu

cyfnewid ar lwyfannau cymdeithasol. Dylid eu cadw mewn ffordd sy'n caniatáu eu hailwirio, yn enwedig ar y cam sgriptio, ac os oes angen gan aelod arall o'r tîm.

Pan fydd y BBC yn darlledu honiadau difrifol sydd wedi'u gwneud gan ffynhonnell ddienw, rhaid cadw nodiadau amserol, llawn o gyfweiliadau, sgysiau a gwybodaeth sy'n sail i'r stori.

(Gweler 3.4.5)

(Gweler Adran 6 Tegwch: 6.4.31-6.4.36 ac Adran 7 Preifatrwydd: 7.4.30)

(Gweler y canllawiau: Ymchwiliadau)

Osgoi Camarwain Cynulleidfaoedd

3.4.16 Rhaid i'r BBC beidio â chamarwain cynulleidfaoedd yn fwriadol nac yn sylweddol gyda'r cynnwys y mae'n ei gynhyrchu. Mae'n bosibl y bydd angen i gynhyrchwyr egluro natur rhai mathau o gynnwys drwy labelu i osgoi camarwain (er enghraifft, ar lafar, mewn testun neu drwy arwyddion gweledol neu glywedol).

3.4.17 Rhaid i'r cywirdeb dyladwy fod yn ddigonol ac yn briodol i'r allbwn, gan ystyried pwnc a natur y cynnwys, disgwyliad tebygol y gynulleidfa ac unrhyw wybodaeth ychwanegol a ddarparwyd gan y BBC a allai ddylanwadu ar y disgwyliad hwnnw.

Gall y gofynion amrywio o fewn genre hyd yn oed, felly gall y cywirdeb dyladwy sy'n ofynnol mewn cynnwys fod yn wahanol yn ôl a yw, er enghraifft, yn adloniant ffeithiol, yn gynnwys am y byd naturiol, neu'n rhaglen ddogfen yn cynnwys hanes, drama, comedi, materion cyfoes neu newyddion.

Gall cynhyrchwyr cynnwys ddefnyddio technegau gwahanol i ddod â naratif yn fyw ond rhaid iddynt fod yn gywir o hyd.

(Gweler y canllawiau: Cofnodi'r Byd Naturiol; Bwletinau Newyddion Ffuglenol; ac Adrodd a Phortreadu Pobl Frodorol)

3.4.18 Wrth ddadansoddi setiau data, dylai'r fethodoleg fod ar gael i'r gynulleidfa fel arfer, gan gynnwys unrhyw ansicrwydd neu led gwall perthnasol.

Dylai cynhyrchwyr cynnwys sy'n defnyddio unrhyw ddadansoddiad awtomataidd o ddata ei wirio, yn enwedig os yw'r canlyniadau'n ymddangos yn anarferol neu'n annisgwyl.

(Gweler Adran 11 Ystadegau, Data, Polau Piniwn ac Arolygon: 11.4.23)

3.4.19 Gall hepgor manylion arwyddocaol arwain at anghywirdeb. Dylai cynulleidfaoedd gael y ffeithiau perthnasol, gwybodaeth gyflawn a chyd-destun i'w galluogi i gael dealltwriaeth gywir o'r cynnwys.

Ffynonellau

3.4.20 Fel arfer dylid nodi ffynonellau gwybodaeth a chyfranwyr arwyddocaol a nodi eu manylion yn glir er mwyn i gynulleidfaoedd allu barnu eu statws.

3.4.21 Pryd bynnag y cytunir ar anhysbysrwydd, rhaid i'r newyddiadurwr a'r ffynhonnell ddeall i ba raddau y maent yn cael eu gwneud yn anhysbys a sut mae'r ymrwymiad hwn yn berthnasol i bawb yn y BBC sy'n ymwybodol o'u hunaniaeth.

Wrth ddyfynnu ffynhonnell ddienw, yn enwedig ffynhonnell sy'n gwneud honiadau difrifol, rhaid i'r rhai sy'n creu'r cynnwys gymryd pob cam priodol i warchod ei hunaniaeth. Fodd bynnag, dylent roi pa bynnag wybodaeth y gallant amdanynt i'r gynulleidfa ac mewn ffordd nad yw'n camarwain statws y ffynhonnell yn sylweddol.

(Gweler Adran 6 Tegwch: 6.4.31-6.4.36)

Pan geisir hynny, mae gan y golygydd perthnasol, gan gynnwys y Cyfarwyddwr Cyffredinol, yn rhinwedd ei swydd fel Prif Olygydd, yr hawl i gael gwybod pwy yw'r ffynhonnell ac, yn yr un modd, mae'n rhaid iddo gadw'r wybodaeth hon yn gyfrinachol. Yn achos stori sy'n ymwneud â honiadau difrifol, dylai newyddiadurwyr wrthsefyll unrhyw ymgais gan ffynhonnell ddienw i atal datgelu ei hunaniaeth i olygydd uwch yn y BBC neu, yn achos cwmnïau cynhyrchu annibynnol, i'r golygydd comisiynu perthnasol. Os bydd hyn yn digwydd, rhaid ei gwneud yn glir na ellir darlledu'r wybodaeth a gafwyd yn gyfrinachol.

Os bydd unrhyw gynnig i ddibynnu ar un ffynhonnell ddienw sy'n gwneud honiad difrifol neu i ganiatáu i gyfrannwr pwysig sy'n gwneud honiad difrifol aros yn ddienw, rhaid ei atgyfeirio i'r Cyfarwyddwr Polisi a Safonau Golygyddol a'r tîm Cyngor Cyfreithiol Rhaglenni, a fydd yn ystyried:

- a yw'r stori er budd sylweddol i'r cyhoedd neu beidio³
- a yw'n sicr bod y ffynhonnell yn gredadwy ac yn ddibynadwy a'i bod mewn sefyllfa i fod â digon o wybodaeth am y digwyddiadau dan sylw
- a oedd honiad difrifol wedi'i wneud neu ei gadarnhau'n gyfrinachol
- a geisiwyd ymateb i honiadau difrifol

(Gweler Adran 6 Tegwch: 6.4.43-6.4.46)

a byddant hefyd yn ystyried

- unrhyw faterion cyfreithiol

³ Gweler Adran 1 o Safonau Golygyddol y BBC: 1.3 Budd y Cyhoedd

- pryderon diogelwch, er enghraifft ar gyfer chwythwyr chwiban

(Gweler y canllawiau: Ymchwiliadau)

- unrhyw faterion sensitif a phersonol.

3.4.22 Dylid sgriptio'n ofalus yr adroddiadau ar honiadau a wneir gan ffynhonnell ddienw er mwyn egluro:

- natur yr honiad
- bod yr honiad yn cael ei wneud gan ffynhonnell anhysbys ac nid gan y BBC.

Pan nad yw'r honiadau wedi'u cadarnhau gan ffynhonnell annibynnol, dylai newyddiadurwyr ystyried a yw'n briodol hysbysu'r gynulleidfa o hynny.

3.4.23 Fel arfer, ni ddylid defnyddio sgwrs ddwy ffordd heb ei sgriptio i roi gwybod am honiadau. Y golygydd a fydd yn penderfynu a ydynt yn ffordd briodol i dorri'r newyddion. Pan fydd cydweithwyr yn y BBC yn adrodd ar y stori wedyn, rhaid iddynt sicrhau eu bod yn deall ym mha dermau y dylai'r honiadau gael eu hadrodd a'u bod yn gwneud hynny'n gywir.

Dolenni i Wefannau Trydydd Partion

3.4.24 Fel arfer dylai dolenni o gynnwys y BBC i wefannau sy'n cael eu rhedeg gan eraill arwain at wefannau credadwy. Gall cynhyrchwyr cynnwys greu dolenni i wefannau allanol sy'n arwyddocaol i stori newyddion gyfredol os oes cyfiawnhad golygyddol dros wneud hynny, ond dylid asesu eu hygredded cyn gwneud hynny.

(Gweler Adran 2 Didueddrwydd: 2.4.10 ac Adran 15 Bod yn Annibynnol ar Fuddiannau Masnachol a Buddiannau Allanol eraill: 15.4.22)

(Gweler y canllawiau: Dolenni a Ffrydiau)

Technegau Cynhyrchu

3.4.25 Prin iawn yw'r rhaglenni a recordiwyd nad ydynt yn cynnwys rhywfaint o ymyrraeth gan y tîm cynhyrchu, ond ceir technegau cynhyrchu sy'n dderbyniol a rhai sy'n annerbyniol. Rhaid ystyried bwriad ac effaith unrhyw ymyriad. Fel arfer mae'n dderbyniol defnyddio technegau sy'n ychwanegu at gynnwys mewn ffordd syml, er enghraifft drwy ei wneud yn fwy eglur a llyfn neu'n fwy atyniadol. Gall hyn gynnwys sgiliau crefftus fel rhyngdorri lluniau, lluniau sefydlu i ddangos y rhai a gyfwelir a gofyn i gyfranwyr ail-wneud gweithredoedd dibwys neu gyflawni gweithgaredd bob dydd. Annerbyniol fel arfer yw defnyddio technegau cynhyrchu sy'n camarwain y gynulleidfa'n sylweddol am y gwir naratif neu'r gwir ddigwyddiadau.

Yn achos newyddion, cynnwys ffeithiol a rhai mathau o gynnwys adloniant ffeithiol, oni bai fod hynny'n cael ei ddangos yn glir i'r gynulleidfa neu wrth ail-greu, ni ddylai gwneuthurwyr cynnwys fel arfer:

- lwyfannu neu ail-lwyfannu gweithredoedd neu ddigwyddiadau sy'n bwysig yn natblygiad y digwyddiad neu'r naratif
- rhyngdorri lluniau a dilyniannau os bydd cyfosod y deunydd fel hyn yn rhoi argraff gamarweiniol o ddigwyddiadau.

Rhaid peidio byth â defnyddio sylwebaeth a dulliau golygu i roi argraff sylweddol gamarweiniol i'r gynulleidfa o ddigwyddiadau neu o gyfraniad.

3.4.26 Dylid sicrhau nad yw unrhyw dechnegau sy'n creu neu'n trin deunydd yn ddigidol megis y defnydd o gynnwys synthetig yn ystumio ystyr digwyddiadau, yn newid effaith deunydd dyls neu'n camarwain cynulleidfaoedd yn sylweddol. Dylai cynhyrchwyr cynnwys hefyd fod yn ymwybodol bod ffyrdd o drin lluniau, fideos a dogfennau'n ddigidol wedi'u defnyddio i dwyllo darlledwyr.

Defnyddio Technoleg Awtomataidd a Deallusrwydd Artiffisial

3.4.27 Gall defnyddio technolegau, fel awtomeiddio neu ddeallusrwydd artiffisial, arwain at anghywirdeb yng nghynnwys y BBC. Gall hynny gael ei achosi gan ragfarn algorithmig neu ddata hyfforddi; cynnwys neu atebion sy'n ymddangos yn gredadwy ond nad ydynt o reidrwydd yn ffeithiol gywir – a elwir yn aml yn rithweledigaethau; neu lèn-ladrad a dynwared. Rhaid i'r BBC beidio â chamarwain cynulleidfaoedd yn fwriadol nac yn sylweddol gyda deallusrwydd artiffisial.

Rhaid i uwch-olygydd fod yn gyfrifol ac yn atebol am oruchwylio'r gwaith o ddefnyddio a pharhau i ddefnyddio deallusrwydd artiffisial. Dylai ofyn am gyngor gan y tîm Polisi Golygyddol, a all ymgynghori â'r Grŵp Cynghori ar Risg Deallusrwydd Artiffisial, cyn gwneud unrhyw benderfyniad i ddefnyddio'r deallusrwydd artiffisial.

Ar gyfer cwmnïau cynhyrchu annibynnol, dylid trafod unrhyw ddefnydd arfaethedig o ddeallusrwydd artiffisial fel rhan o'r broses gomisiynu, mewn achosion lle gallai fod effaith sylweddol ar gynnwys i gynulleidfaoedd. Dylai uwch-olygydd sy'n gyfrifol am gydymffurfio o fewn y tîm cynhyrchu fod yn gyfrifol ac yn atebol am y defnydd o ddeallusrwydd artiffisial.

3.4.28 Mae unrhyw gynnyrch sy'n defnyddio deallusrwydd artiffisial i ddosbarthu neu guradu cynnwys yn cael ei ystyried yn brofiad golygyddol ac felly mae angen cymeradwyaeth olygyddol a goruchwyliaeth gan bobl.

3.4.29 Rhaid i unrhyw ddefnydd o ddeallusrwydd artiffisial gan y BBC fod yn dryloyw ac yn glir i'r gynulleidfa. Dylid rhoi gwybod i'r gynulleidfa mewn ffordd sy'n briodol i'r cyd-destun ac efallai y byddai'n ddefnyddiol esbonio bod deallusrwydd artiffisial wedi cael ei ddefnyddio a sut a pham mae wedi cael ei ddefnyddio.

Ail-greu

3.4.30 Mewn rhaglenni ffeithiol, mae'n bwysig nad yw dulliau ail-greu yn gorddramateiddio mewn ffordd gamarweiniol neu i greu cyffro. Ystyr ail-greu yw ail-lwyfannu digwyddiad neu ddigwyddiadau. Dylid ei seilio fel arfer ar dystiolaeth sylweddol y gellir ei chadarnhau. Dylai hefyd fod yn bosibl gweld mai ail-greu sy'n digwydd, er enghraifft drwy ddefnyddio labeli geiriol neu weledol neu arwyddion gweledol neu glywedol, fel symud araf neu raddio. Dylai fod yn amlwg i'r gynulleidfa ble mae'r ail-greu yn dechrau ac yn gorffen.

Ni ddylid ail-greu digwyddiadau cyfoes fel arfer mewn rhaglenni newyddion oherwydd y perygl o ddrysu'r gynulleidfa. Ond gellir adrodd ar ail-greu sydd wedi'i lwyfannu gan eraill.

(Gweler Adran 8 - Troseddu ac Ymddygiad Gwrthgymdeithasol: 8.4.11)

Dramâu Seiliedig ar Ffeithiau

3.4.31 Pan fydd drama yn portreadu pobl neu ddigwyddiadau go iawn, mae'n anochel y bydd y ffyrdd creadigol o ddangos rhai elfennau dramatig fel cymeriadu, deialog ac awyrgylch yn ffuglennol. Er hynny, dylid seilio'r portreadu ar gorff o dystiolaeth sylweddol gan ffynhonnell ddibynadwy pryd bynnag y bo modd a dylid sicrhau nad yw'n ystumio'r ffeithiau hysbys yn ormodol, yn cynnwys cronoleg.

Ceir y sensitifrwydd mwyaf yn aml pan fydd drama yn un sydd â'r prif amcan o bortreadu pobl fyw, pobl y mae eu perthnasau agosaf yn fyw, neu ddigwyddiadau diweddar. Dylid cymryd gofal i sicrhau cywirdeb dyladwy.

Mae'n bwysig egluro sail ffeithiol y ddrama (neu'r defnydd o ryddid dramatig) gyda gwybodaeth glir.

(Gweler Adran 6 Tegwch: 6.4.58-6.4.59 ac Adran 7 Preifatrwydd: 7.4.9)

Deunydd Archifol

3.4.32 Ni ddylid defnyddio deunydd archifol mewn ffordd sy'n camarwain y gynulleidfa yn sylweddol am sefyllfa, digwyddiadau neu'r pwnc sy'n cael ei bortreadu. Efallai fod deunydd y mae gwneuthurwyr cynnwys yn bwriadu ei aildefnyddio neu ei ailfersiynu yn anghywir, neu wedi dyddio a, lle bo'n briodol, dylid ei gwneud yn glir i gynulleidfaoedd fod y deunydd yn archifol.

(Gweler Adran 13 Defnyddio Cynnwys y BBC ar ôl ei Gyhoeddi neu ei Ddarlledu:
13.4.10)

Cynnwys y mae Amgylchiadau sy'n Newid yn Effeithio arno

3.4.33 Rhaid gwirio cynnwys a baratowyd gryn amser cyn ei gyhoeddi neu ei ddarlledu i wneud yn siŵr nad yw'r digwyddiadau wedi dyddio oherwydd newidiadau yn yr amserlen. Gallai hyn gynnwys marwolaeth hysbys cyfrannwr, arestio, apelio neu gyhuddo unigolyn a amheuir, neu newidiadau sylweddol mewn bywyd. Mewn rhai achosion, efallai y bydd angen gwneud cyhoeddiad ar yr awyr neu ddefnyddio label priodol; mewn achosion eraill, efallai bydd angen newid neu ddileu deunydd penodol.

(Gweler Adran 13 Defnyddio Cynnwys y BBC ar ôl ei Gyhoeddi neu ei Ddarlledu: 13.4.11)

Cywiro Camgymeriadau

3.4.34 Dylid cydnabod camgymeriadau ffeithiol difrifol a chywiro camgymeriadau'n brydlon, yn glir ac yn briodol. Gall diffyg cywirdeb arwain at gŵyn o annhegwch.

Dylid amserlennu cywiriadau'n briodol, gan ystyried y gynulleidfa pan gafodd y gwall ei ddarlledu neu ei gyhoeddi, a dylid nodi beth oedd yn anghywir yn ogystal â'i gywiro.

Mae'r dudalen Cywiriadau ac Esboniadau ar wefan y BBC yn caniatáu cydnabyddiaeth gyhoeddus o gamgymeriad.

Rhaid ymgynghori â'r tîm Cyngor Cyfreithiol Rhaglenni os credir bod rhywbeth anghywir sy'n ddifennol wedi'i gyhoeddi neu ei ddarlledu.

Camgymeriadau mewn cynnwys ar-lein a chynnwys ar-alw

3.4.35 Pan fydd disgwyliad y bydd cynnwys ar gael yn barhaol, fel ar BBC News Online; neu ar-alw, fel ar BBC iPlayer, rhaid cywiro achosion difrifol o dorri safonau golygyddol a chydabod y camgymeriad mewn ffordd amserol. Mewn achosion eithriadol, gellir dileu'r cynnwys. Dylid nodi'n glir y newidiadau sydd wedi'u gwneud, oni bai fod rhesymau golygyddol neu gyfreithiol dros beidio â gwneud hynny.

Pan fydd camgymeriadau mewn cynnwys ar-alw yn annhebygol o dorri safonau golygyddol yn ddifrifol, dylid cyhoeddi cywiriad ar y llwyfan hwnnw, fel y gellir ei weld cyn ailchwaru'r allbwn. Fel arfer ni fydd angen i gynnwys o'r fath gael ei newid neu ei dynnu'n ôl wedyn.

3.4.36 Mewn cynnwys testun ar-lein, dylid cywiro unrhyw gamgymeriad sy'n newid yr ystyr golygyddol. Mae'n bwysig cydnabod beth oedd y camgymeriad, cywiro'r gwall, a'i gwneud yn glir bod yr erthygl wedi'i diwygio.

(Gweler Adran 13 Defnyddio Cynnwys y BBC ar ôl ei Gyhoeddi neu ei Ddarlledu:
13.4.24-13.4.30)

(Gweler y canllawiau: Tynnu Cynnwys BBC Online)

Cywirdeb a'r Gwledydd

3.4.37 Dylai unrhyw gynhyrchwyr cynnwys sy'n bwriadu cynhyrchu rhaglenni am Ogledd Iwerddon neu brosiectau sylweddol sy'n ymwneud â Gweriniaeth Iwerddon roi gwybod i Gyfarwyddwr Gogledd Iwerddon am eu cynigion yn gynnar. Yn yr un modd, dylai cynhyrchwyr cynnwys sy'n creu deunydd sy'n ymdrin â materion neu themâu o bwys cenedlaethol neu ranbarthol am Gymru, Lloegr a'r Alban nad ydynt wedi'u lleoli yn y wlad dan sylw roi gwybod i gyfarwyddwr y wlad honno.

3.4.38 Mae gan y DU ddiwylliannau gwleidyddol amrywiol yn y gwahanol wledydd. Pan fydd stori neu fater yn effeithio'n wahanol ar gynulleidfaoedd y DU, dylid gwneud hynny'n glir. Dylai cynhyrchwyr cynnwys fod yn ofalus ynghylch cyfeirio at strwythurau llywodraethol a chyfreithiol a all amrywio.

(Gweler Adran 10 Gwleidyddiaeth a Pholisi Cyhoeddus:
10.4.1-10.4.2)

(Gweler y canllawiau: Gohebu ar y
DU)